
Davorin Žagar¹
Fakultet političkih znanosti u Zagrebu
Politologija, 3. godina
ddavorinzagar@gmail.com

Prethodno priopćenje
UDK 32.01(497.5)

Legitimno je željeti kraljevsku politologiju!

Sažetak:

Što je politologija, koji je predmet političke znanosti i kakav je njen odnos s ostalim znanostima? Tekst se fokusira na aktualnu raspravu o „jedinici i množini“ političke znanosti. Može li se politička znanost razračunati sa svojim „kolonizatorima“ i napokon zasjati u svojoj jedinici? Članak prokazuje promašenost ovog pitanja i potrebe „izlaska iz množine“. Osnovna je teza da baš u suradnji sa drugim, poglavito društvenim znanostima, politologija može obnoviti svoj kraljevski epitet. Upozorava se na opasnosti svodenja političkog samo na sferu vlasti i države, a time konzekventno i politologe na puke „tehničare moći“.

Ključne riječi: interdisciplinarnost, „jedinica“, kraljevska politologija, „množina“, politička znanost/političke znanosti, politolog

1 Davorin Žagar je student preddiplomskog studija na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu

Kao student Fakulteta političkih znanosti i budući politolog, dijelim iznimnu radost sa svim članovima naše politološke zajednice (profesorima i kolegama studentima) zbog pothvata u koji smo se ipak napokon upustili. Naime, uvažavajući napore prijašnjih autora, kako se to, između ostaloga, ističe u članku „Revizionistički izazovi historiografije hrvatske političke znanosti“ (Kursar, 2009), može se kazati kako tek (neslavnom) knjigom *Izlazak iz množine...* (Kasapović, 2007) ipak ulazimo u svojevrsni „revizionizam“ (Kursar koristi ovaj pojam radikalno, u smislu kritičkog prevrednovanja povijesti hrvatske politološke discipline, čime je onda određena i njezina budućnost) i to vrlo cjelovito², što bi trebalo pokazati zrelost političke znanosti u Hrvatskoj koja prati trendove i pridonosi razvoju historiografije političke znanosti kao poddiscipline političke znanosti, da se uhvati u koštac sa vlastitom prošlošću, kritički je preispita te dođe do realnih spoznaja o stanju i poziciji FPZG-a, te politologije kao znanstvene discipline uopće (s obzirom na to da je FPZG predstavlja, kao jedini fakultet u Hrvatskoj koji se primarno bavi znanošću o politici).³

Uvodno, želim kazati kako dijelim mišljenje prof. Strpića da je naš fakultet uistinu na prekretnici, i to vrlo važnoj, rekao bih životnoj prekretnici, jer bi se moglo dogoditi, kao što se uostalom već i događa, da sami sebi presudimo smrtnu kaznu (što samo apostrofiraju važnost i dobrodošlost ove rasprave)!

Stoga ovaj problem ne može, a da ne bude percipiran od strane studenta Fakulteta političkih znanosti kojima se on izravno obraća za svoje rješenje. Naime, kako sjajno primjećuje profesor Strpić, uistinu smo mi ti koji ćemo naposljetku izabrati, jer ćemo danas-sutra, doći na Fakultet (ili u Školu)⁴ s ove druge strane, u funkciji onih koji stvaraju znanost, u funkciji

2 Barem s tendencijom cjelovitosti, nadajući se da se raspravaneće zaustaviti na raspravi dviju grupacija, predvođenih prof. Kasapović, odnosno prof. Lalovićem i prof. Strpićem, u kojoj se prof. Kasapović spušta ispod razine dobrog ukusa te u deplasiranom, skandalističkom članku (Kasapović, 2009) unijesto teorijskog opravdanja „jedinine“ i odgovora na teorijski izazov koji su joj uputili profesori Lalović i Strpić, naznačuje i obrazlaže svoj skandalozno neznanstveni i neprikladni glavni argument o moralnoj i intelektualnoj kompetentnosti dvojice profesora. Međutim, time se ne namjeravam baviti.

3 FPZG je zaista jedini fakultet koji se primarno bavi znanosti o politici, međutim navedeno nipošto ne znači da se i drugi fakulteti ne dotiču političkog i dolaze također do važnih politoloških spoznaja te predstavljaju izvorišta čisto politoloških znanja.

4 Iza termina Fakultet odnosno Škola profesor Strpić po mom mišljenju upozorava na opasnost da nam se politologija pretvori u „Političku školu“ koja bi bila odvojena od bilo kakvih širih humanističkih, društveno-znanstvenih, pa i politologijskih znanja u cjelini te koja stoga ne bi stvarala (i) humanističke intelektualce, već puke (i čak tek djelomične) tehničare moći i stoga ne bi bila Fakultet u pravom smislu te riječi. Naime, zaista bi nam se mogao dogoditi „razlomak politologije“, značajno uži čak i od jednine, čime bi od Fakulteta dobili svojevrsnu tehničku, stručnu ili osobnu Političku školu neke sljedbe.

onih koji obrazuju. Tada ćemo se morati zapitati o jedini ili pak množini političke znanosti. Iako se pitanje krivo postavlja, jer postoje zagovornici jednine, s jedne strane, i zagovornici jednine i množine zajedno, s druge strane; danas naime više uopće nije aktualna rasprava u kojoj bi netko zagovarao tek množinu političke znanosti.

Stoga mogu ponučiti vrlo jasno da studenti Fakulteta političkih znanosti (očekujem da moje nastojanje neće ostati osamljeno, nego da će i drugi studenti učiniti slično) prepoznaju važnost i kompleksnost tematike te stoga na ovaj način žele sudjelovati u izgradnji vlastite politološke zajednice.

Apeliram na sve studente da se uključue u izgradnju vlastite budućnosti, a nadasve („nažalost“)⁵ budućnosti generacija koje dolaze.

Sigurno se pitate o čemu je zapravo riječ?

Po mom sudu, temeljno je pitanje cijele ove rasprave, koju tako svesrdno pozdravljamo, što je politologija? To krucijalno i središnje pitanje u sebi sadrži (najmanje) dva pitanja:

1. Što je predmet istraživanja politologije?
2. Koji je odnos politologije s ostalim disciplinama tj. ostalim znanostima?

Dakle, rasprava se, po mom sudu, svodi na ono integralno pitanje - što je politologija? - derivirano iz ta dva temeljna pitanja. Pritom nailazimo na dvije vrste odgovora što se koncentriraju u dvije grupacije: grupacija tzv. jednine te grupacija tzv. dvojine (jedinine i množine političke znanosti zajedno) - iako se ovu drugu grupaciju nastoji, po mom sudu bezuspješno, prikazati kao zagovornike isključivo množine te na taj način „maestralno“ poantirati. Naime, prva grupacija „jedinine“ usmjerena je protiv onih koji politologiju navodno ne vide uopće kao samostalnu (već isključivo kao interdisciplinarno područje), koji je vide kao nesposobnu da sama istražuje i donosi relevantne znanstvene sudove, te nužno koloniziranu. Naravno, dobro naslućujete, riječ je o lažnoj optužbi. Naime, takvo je gledište prevladano još sredinom 20.st. kada su neki osporavali znanost o politici tj. politologiju te su govorili o pukom interdisciplinarnom području.

5 „Nažalost“ shvaćeno samo uvjetno, u smislu nemoći studentata završnih godina Fakulteta da izbore bolji status politologije već u svom „stažu“ studiranja, ali istovremeno cilj im je omogućiti možebitnu bolju poziciju politologije općenito sutra, kada i sami budu s one druge strane obrazovnog procesa, ili u nekoj od drugih politoloških struka.

Na samom početku, moramo znati jedno: danas svi znamo (ili bismo trebali znati) da postoji samo jedna znanost o političkome⁶, a to je znanost o politici ili politologija. Oko toga danas postoji opći konsenzus, i to nitko u znanstvenoj zajednici, a kamoli iz redova politologa odavno više ne dovodi u pitanje.

Međutim, prije nego se upustim u obrazlaganje navedenog stava i razloga zašto bi netko uopće ponovno pokretao (pra)staro pitanje jednine i lažno (ili krivo, osvjешteno ili neosvjешteno) druge optuživao za množinu, dopustite mi da iznesem i obrazložim sljedeću tezu. Ovo apsolutno najvažnije pitanje političke znanosti (i svake znanosti, općenito) nije samo akademsko pitanje. Štoviše, da budem sasvim precizan, ono je barem onoliko praktično pitanje, koliko i akademsko pitanje. S obzirom na navedena dva pola gdje akademski pol određuje praktični, a istovremeno i obrnuto praktični pol određuje svoju drugu polovicu (gdje pod praktičnim polom možemo smatrati tržišni moment, tržišne zahijeve- kakvog politologa treba tržište?), naprosto ne mogu, a da se ne uključim u ovu raspravu.

Kad smo spoznali problem, i osvijestili praktičnu važnost ovog „akademskog“ pitanja, dopustite mi da se osvrnem na pol praktičnosti što nam može biti zanimljiv i iz pozicije aktualnih studentskih „prosvjeda“.

Naime, prosvjed koji je krenuo sa Filozofskog fakulteta u Zagrebu, prerastao je u bunt, bunu, pa ako hoćete, čak i revoluciju niza visokoolovnih institucija gdje prosvjednici neodoljivo podsećaju na neku vrst provedbe ideje anarhističkog samoupravljanja (barem na kratki rok). Neodoljivo mi je simpatična izjava kolegice koja je doslovno uletjela na jedno predavanje izgovorila: „*Mi smo preuzeli vlast nad Fakultetom, molim prekinite s predavanjem!*“

Ali čini mi se da su za ovu našu temu ključna stvar zahtjevi studenata koji su adresirani prema MZOŠ-u. Prvi set zahtjeva nije relevantan za našu temu, a to je set neracionalnih zahtjeva za besplatno visoko obrazovanje. Dopustite mi, svejedno, da obrazložim svoj stav. Naime, taj kontradiktorni zahtjev, u svojoj je srži svakako racionalan i opravdan, ali način na koji je artikuliran (a tako i prenošen kroz medije) nije racionalan. Naime, s pozicije socijalne države (kakva po Ustavu RH jest) treba osigurati dostupnost visokog obrazovanja svima i pod jednakim uvjetima što podrazumijeva upis na fakultet baziran na prijemnim ispitima (ili kombinacijom državne mature i prijemnog ispita, ili kakvog drugog oblika), ali isključuje materij-

6 Političko shvaćeno kroz pitanje što je predmet naše discipline, što je to što pripada politici? (Marsh, Stoker, 2005: 1-15).

jalni faktor. Problem neartikularnosti mogao bi zvesti na krivu pomisao besplatnog obrazovanja za sve. Problem je dvostruk. Problematično je *besplatno* i problematično je *za sve*. Prije svega valja razumjeti da se ne može govoriti o besplatnom obrazovanju. Ono se uvijek mora naplaćivati zbog notorne i očigledne činjenice da ono košta! Stoga se može govoriti samo o promjeni sustava naplaćivanja, koji bi prešao iz ruku roditelja studenata (ili studenata samih koji uz studij i rade), u ruke države, ili pak treća opcija, u ruke poslodavaca raznih vrsta koji bi financirali svoju buduću radnu snagu.

Drugi aspekt nelogičnosti odnosi se na činjenicu da visoko obrazovanje ne može biti besplatno za sve. Smatram da je riječ o zaoštrenoj tezi koja iza sebe krije puno realniju težnju za „besplatnim“ školovanjem uspješnih studenata, a to su *per definitionem* oni koji su zadovoljili uvjete za (bez)uvjetan upis⁷ u novu akademsku godinu. S obzirom na veliki broj intelektualnih izletnika na FPZG-u (i na drugim visokim obrazovnim institucijama svakako) to bi uistinu postalo moguće jer bi se ticalo tek nekolicine studenata, posebice ako se u obzir uzme još i tržišni faktor kojeg bi trebalo primjeniti pri upisu, a koji se odnosi se na smanjenje (ili pak možebitno povećavanje) broja upisanih ovisno o zahtjevima tržišta.

Sasvim je pak druga stvar sustav nagrađivanja studenata. Naime, protivnici ovakvog kriterijskog „besplatnog“ visokog školovanja zastupaju tezu da i sada, u okviru sustava kakvog poznajemo, studenti imaju mogućnost da se zahvaljujući svojim rezultatima (prosječno ocjena) oslobode plaćanja (i to samo jednu školsku godinu što i jest logično, ali istovremeno ne može biti logično da oni koji su se plaćanja oslobodili putem prijemnog ispita ostaju trajno oslobođeni bez obzira na rezultate, dokle god godinu polažu redovno. To može biti logično, samo ako se i u prvom slučaju stvar postavlja jednako). Međutim, treba diferencirati stvari. Ovdje je riječ samo o sustavu nagrađivanja studenata, i on smjera obliku studentskih stipendija, nekih oblika studentskih kredita i sl. „Besplatno“ školovanje nužno prethodi sustavu nagrađivanja.

Cijela je konfuzija nastala oko nejasnih (i nepostojećih, nedefiniranih) kriterija za tzv. besplatno školovanje. Postoji realna šansa da se ovako obrazložen zahtjev prilivati jer se uistinu radi, kako sam nastojao pokazati, o neznatno većem izdvajanju za društvo znanja u koje se svi kunemo. Nara-

7 Uputno je znati da bezuvjetan upis znači jednostavno zadovoljenje jednog jedinog kriterija: položiti sve kolegije u jednoj akademskoj godini (bez obzira na postignute rezultate, neovisno o prosjeku ili kakvom drugom kriteriju), to je statistički 20-tak studenata u jednoj akademskoj godini na FPZG-u (koji su po tom kriteriju valjda ujedno i najuspješniji studenti fakulteta FPZG-a?). Kriterije bezuvjetnog upisa bi, po mom mišljenju, trebalo revidirati, tj. barem revidirati kriterije uspješnog studenta (vezano prije svega i uz prosjek ocjena, a ne samo uz brzinu studija).

vno ovo pitanje se mora politizirati (u pozitivnom smislu), ono mora zainteresirati širu javnost, glavne i relevantne političke aktere, i da oni potom, sukladno argumentaciji, pozitivno ocijene ovakva „traženja“.

Drugi set zahtjeva usko se odnosi na našu temu. Naime, zahtjevi su upereni protiv sustava, „protiv Bolonje“, ali u smislu uvjeta (prosutora, kadra i sadržaja kolegija), no čini se da su neopravdano pali u drugi plan. Shvaćam ih kao zahtjeve uperene prema kvalitetnom obrazovanju, usmjerene prema vještinama, sposobnostima i kvalificiranosti za obavljanje određenog posla. Pred nama se sad otvara izuzetno kompleksan i složen (ali ne i nerješiv) problem obrazovanja. Kako ga ustrojiti da što više ostvaruje ciljeve i kojim bi to ciljevima trebao težiti? To je apsolutno ključno pitanje današnjice, i znanosti općenito. Da biste mogli odgovoriti na ovo pitanje morate imati vrlo jasno definirane ciljeve svog obrazovanja, dakle kakvog politologa stvaramo, s kakvim sposobnostima, vještinama, znanjima i kompetencijama. Da bismo na to pitanje odgovorili moramo prvo odgovoriti na uvodno postavljeno pitanje. Tko je politolog, što je politologija te koji je predmet njezinog izučavanja? I naravno razumjeti njen odnos s drugim disciplinama. Tada ćemo biti u stanju definirati ciljeve politologije i područje njenog djelovanja i primjene.

Važno ovog uvida ne može se precijeniti.

Prije negoli se upustim u ovaj ključni dio rasprave, dopustite mi da završim misao o prosvjedu i njegovoj vezi sa središnjim problemom naše rasprave. Vidljiva je mana revolucije prizemnost njezina snijera. Kreće se odozdo prema gore te se pokušava ishoditi pristanak „ovih odozgo“, što zbog pretežnog sastava „ovih odozdo“ (a i „onih odozgo“, da se ne zavaravamo!) s pravom podsjeća na intelektualni diletantizam. Kao da su se samo intelektualni izletnici priključili ovoj plemenitoj ideji reforme (a nisu), koji ne razumiju njene ciljeve i prosvjeduju bez pravog razloga (prosvjeduju protiv sustava, protiv države, i nemaju posebne zahtjeve nego neartikulirano zagovaraju kontradiktorno i neracionalno besplatno obrazovanje), i sad bismo se mi još njima trebali i priključiti, takvom buntu, koji nema primjereno postavljene ciljeve (jer nema razrađene zahtjeve, što više apsolutno je nerazrađena „stvar“), pa stoga izaziva podsmijeh - a ne bi ga nikako smio izazivati. Temeljna je teza da je FPZG „propustio priliku“ da upravo izvede revoluciju „odozgo prema dolje“ (koja za rezultat ne bi imala intelektualni diletantizam, a za pristaše čast iznunkama, intelektualne izletnike). Međutim o kvaliteti Bolonje, kao da nitko iz redova profesora nije želio progovoriti ovako radikalno. U kontekstu rasprave o ciljevima politologije, politološkog obrazovanja i predmeta političke znanosti te suodnosa sa drugim (prvenstveno društvenim) znanostima, očito je da je

sam Fakultet imao priliku da povede revoluciju koja će upravo crpiti snagu iz ovih naizgled akademskih pitanja, a za svoju praktičnu svrhu promjene, revolucije. Međutim, kao da nam je trebao netko drugi da nas aktivira, a bili bismo aktivirani od sebe samih, od strane vlastite discipline, koja je upravo začela pitanje kvalitete obrazovanja. Šteta što smo propustili šansu da pokrenemo lavinu, i što će sve ovako završiti neuspješno ili, u najboljem slučaju, mnogo manje od poluuspješnog!

Vratimo se temeljnom predmetu rasprave. Kao što sam objasnio, pitanje je li politologija samo interdisciplinarno područje, tek skup različitih disciplina (koja se svaka bavi političkim i osvjetljava ga iz različitih aspekata), ili je to pak samostalna znanost s jedinstvenim predmetom istraživanja, odavno je prevladana. Pobjedila je jedina, ali u svojoj dvojnosti (barem zasada).

Jesmo li općehumanistički stručnjaci ili politički eksperti (tehničari/inženjeri moći)? Dvojbi naprosto nema, niti ih može biti. Nismo niti jedno ni drugo zasebno, već smo i jedno i drugo istovremeno. I to kao interdisciplinarni (a ne djelomični) politologijski znanstvenici i stručnjaci.

Da li bi imalo smisla uopće postojanje politologije kad postoje druge znanosti o političkome? Kada bi predmet istraživanja bio isti (po interdisciplinarnom principu) onda bi svaka znanost istraživala jedan aspekt političkoga, a znanosti o politici kao takvoj ne bi ni bilo. Međutim, politologija je jedina znanost o politici kao takvoj ne bi ni bilo. Međutim, politologija je jedina znanost o političkome. Svaka znanost ima svoj predmet istraživanja. Nijedna druga znanost za svoj temeljni predmet (i osebijsan pristup) istraživanja nema političko. Politologija jest znanost o političkome. Ona ne smije, niti može biti tek interdisciplinarno područje, a ona to danas sigurno i nije, niti to itko spori (bez obzira što se tako nastoji prikazati). Politologija nije puka integrativna znanost u smislu sumiranja svih znanja o političkom iz raznih aspekata, njena primarna funkcija jest dolazak do novih znanja i to na bazi vlastitih postignuća ali ključno za ovu raspravu, i na bazi postignuća iz ostalih društvenih i humanističkih⁸ znanosti. Pritom različite druge znanosti potpuno legitimno (i zahvalni smo im na tome kada to čine) postavljaju svoje osnovno područje bavljenja u odnos s političkim.

Pitanje svih pitanja jest kako shvaćamo političko? Naime, možemo ga shvatiti na dva načina. Možemo ga shvatiti (po mom sudu pogrešno) na politiku u užem smislu, sferu države i vlasti (institucija i sl.) ili na političko koje kao proces prožima sve sfere društvenog života (Marsh, Stoker, 2005:

8 Pod društvenim znanostima podrazumijevam prvenstveno pravo, sociologiju, ekonomiju i politologiju a pod humanističkim filozofiju i povijest.

1-15). Naprosto može nam se dogoditi (a i događa nam se) da zaboravimo da su politika i političko proces koji se događa u nizu sfera (koje po strogoj definiciji nisu političke). Time bi nam se mogla dogoditi (i događa nam se) neoprostiva i nenadoknativa pogreška - svođenje političkoga na politiku, samo na sferu vlasti i države, a onda i politologe na tehničare moći, kao što primjećuje profesor Lalović, znači takvo osiromašenje predmeta političke znanosti koje, ne samo da je žalosno, nego je i vrlo opasno!⁹

Po mom sudu, glavni problem ovog uskog shvaćanja političkoga, a time i funkcija (zadaca) politologa, jest odvajanje fenomena politike od stvarnog (političkog) društvenog djelovanja. Važnost ovog uvida neizmjenjama je, jer opasnosti koje proizlaze iz ovog temeljnog problema predstavljaju mogućnosti nesagledivih, negativnih i po život politologije opasnih posljedica (a time i politologa - čitati: nas!). Po tom bi shvaćanju samo politički akteri i procesi, institucije i usko političko djelovanje spadali u politologiju, a sve ono što spada u domenu politologije kao političkog i društvenog mišljenja i djelovanja, rješavanja krucijalnih društvenih problema bilo bi predmet drugih znanosti. Apsolutno ingeniorno i strahovito opasno!

Pazite, time bi politologija (kao kraljevska disciplina, zlatna institucija koja se, da bi to postala, mora tobože osloboditi svojih kolonizatora i neprijatelja, i uživati prednosti svoje izoliranosti) bila svedena na ulogu opake služavke moći (Lalović, 2009.), odustajući i od same ambicije da sama postavlja ciljeve za uspostavljanje te moći kroz političko i društveno djelovanje. Ciljevi se na ovaj način određuju izvanjski, politologija ih sama očito ne može izvesti niti spoznati (kako smatraju pristalice jedine). Ciljevi politike, i politologije kao discipline političkoga uvijek su vrijednosno obojeni, ne može ih odrediti znanost već filozofija. Već iz ovog prostog uvida vidljiva je zablude pokušaja razračunavanja s filozofijom. Što je sloboda, pa ako hoćete, i što je demokracija temeljna su pitanja upravo filozofije! Apsolutno uže političko jest jezgro (*core*) politologije, ali ovako izdvojeno iz humanističkih i društvenih znanosti predstavlja apstrakciju. Bez svog socijalnog konteksta (vidjeti: Strpić, 1998.)¹⁰ upotrebljavanja ona postaje potpuno bezvrijedna, neznanstvena te instrumentalizirana od

9 Zastupnici jedine su i davne 1965. to shvaćali. Drugim riječima, nitko (ozbiljan) nikad na Fakultetu nije singularnu politologiju shvaćao tako da može opstojati bez šireg spektra društvenih i napose humanističkih znanosti. Prof. Lalović u tom kontekstu ističe kako je i prof. Smalagić (kao „jedinaš“) upozoravao na prijetnju svodenja politologije na sluškinju političke moći ukoliko ne ostvaruje unutarnju vezu sa humanističkim znanostima. (Lalović, 2009.)

10 U „Promjeni“ prof. Strpić (između ostalog) govori upravo o važnosti socijalnog konteksta analizirajući Parsonsa.

strane drugih disciplina. Politologija jest, i mora biti, dvostruko fokusirana i na politiku/političko i na društvo. Prihvativši jedinu dogodio bi nam se da naprosto zanemarimo socijalni okvir u kojem politika djeluje, i na koga se ona u krajnjoj konzekvenci i odnosi. Bez političke filozofije, političke sociologije, javnog prava, političke ekonomije, političke antropologije, političke povijesti, ona postaje isprazna, ekskluzivistička, zatvorena. Ona u svojoj biti postaje neznanstvena. Lebdi u nekom „zrakopraznom području“ (Strpić, 1998.), postaje jedna jer nema nikakvih znanstvenih uporišta. Ova minijatura političke znanosti nesposobna je da bi bila znanstvena. Kako primjećuje prof. Ravlić: „Na ovaj način dovodi se do površnosti i pojmovne konfuzije jer se sustavno marginalizira politička teorija“ (Ravlić, 2009.). Valjda bi se trebalo izbaciti s Fakulteta sve koji ne pripadaju tom neobjašnjivo reduciranom području politike, barem kako ga shvaćaju pripadnici (djelomične) jedine, jer se ona nikad kroz povijest nije shvaćala tako usko, barem u onoj modernijoj (vidjeti: Strpić, 1998.). Nastojeći tobože osloboditi, dekolonizirati političku znanost i pokazati da je ona na visini zadatka naprosto se upada u zanku političke (čitati: strukovne) ideologije (Ravlić, 2009: 44-46). Radi se o vjeri u iznimnost političke znanosti zbog važnosti njezinog predmeta, slaveći njezinu izoliranost.¹¹ Pogubna zablude!

Ne shvaćajući da status kraljevske discipline možemo imati samo u dvojini/množini, javljaju se zagovornici, i opasni politički ideolozi, koji zagovaraju ekselentnost izoliranosti. Međutim, stvar je dramatično obratna. Kraljevski status možemo zadržati samo u suradnji sa drugim znanostima, samo u dvojini/množini tj. umreženosti u taj širi sustav znanosti i znanja. Jedino tako bivamo obogaćeni, jedino tako postajemo znanstveni i nadasve relevantni za rješavanja ključnih problema političko-ekonomske zajednice u kojoj živimo. Politička znanost je znanost globalnog svijeta, a na ovaj način je blago rečeno podcjenjivano.

Kako bi politologija odgovorila na krucijalne društvene probleme, ovako osakaćena, osramoćena i jedna na marginama, na dijelovima („razlomcima“) jedine? Ne bismo ih mogli ni registrirati, a kamoli rješavati. U našoj misiji, prirodno smo stoga upućeni na suradnju s drugim društvenim i humanističkim znanostima u cjelini. Primjerice akutni problem našega društva predstavlja izazov izlaska iz krize koja nije samo ekonomska (ili nije prije svega ekonomska) te je uzrokovana pretežno političkim i inim, a ne ekonomskim faktorima. U jedini, najprije ne bismo ni registrirali da je uopće riječ o neekonomskim (a primarno političkim faktorima), a

11 Iako zahtjev za (tek djelomičnim) singularnom političke znanosti nije u suštini ideološki, već čini se „poduzetnički“.

kamoli da bi kontekstualno razumjeli vezu političkih i ekonomskih faktora. Kad bismo živjeli u izoliranosti (kao što to živi ekonomija kako pokazuje prof. Strpić, 1998.) ne bismo mogli razumjeti ovu i slične veze, ne bismo mogli rješavati najveće probleme našega društva. Ne samo zato jer ne bismo bili dorasli, nego jer ih uopće ne bismo opazili, a i kad bismo ih opazili neznanstveno bi, nesinergetski pokušavali jednosmjerno naći neke odgovore, nepovezane u cjelinu društvene znanosti. Stoga smo definicijski povezani sa drugim sektorima. Štoviše politologija sama, kao i svaka druga društvena znanost na svoj način, predstavlja vezu različitih sektora. Slikovito mogao bih ponuditi: političko kao veo koji drži te sektore na okupu, koji ih upućuje na suradnju.¹²

Smatram da politika stoga ne smije dopustiti tim sektorima da se istrgnu iz političkog. A (razlomljena) jednina bi naprasno pomogla pucanju svih veza. Kao da nije dovoljno što se je financijski sektor već izdvojio iz cjeline i ponaša se prema vlastitim zakonitostima, i na taj način narušava cjelinu društvenog sustava i onemogućava druge podstrukture da djeluju. Specifična je uloga stoga političkoga u jedini/dvojnini/množini da upravo uspostavi ove funkcionalne sredine, na način da svaka cjelina jest *autopoietičan sustav* (Luhmann, 2001: 10-41), ali upravo preko politike ti su samokonstruirajući sustavi upućeni na suradnju. Politička znanost na taj način vrši kontrolu i onemogućava različite autopoietične sustave da se povuku samo u sebe, a sada bi u ovoj jedini valjda i politika izgnubila tu svoju specifičnu ulogu u predviđanju i omogućavanju razvoja društva kroz razvojne politike. Tu ulogu ne može i neće preuzeti ekonomija, nitko je i nije sposoban preuzeti, a politička će je znanost izgubiti ako samu sebe osuđi na ovu razlomljenu jedninu.

Zagovornici jednine vraćaju nas u davna vremena, zaboravljajući na stalno povećanje obrazovanih politologa (od 1962.), na fazu oblikovanja je središnjih politoloških disciplina, ali i na treću modernizacijsku fazu preoblikovanja nekih društvenih disciplina u političke (Ravlić, 2009.)¹³ i ponovno nas vraćaju na davno prevladano pitanje. Ali očito sa konkretnim (privatnim) interesima iza toga, jer iza ovakvih neznanstvenih ideja skriva se očigledno kakav poduzetnički potihvat kojeg s pravom prepoznaje prof. Strpić. Ili je pak jednina toliko uznapredovala, da kad se pomaknemo prema množini to i ne umijemo.

12 Profesor Vujčić s FPZG jednom je prilikom svojim „didaktičarima“ iznio i obrazložio sličnu tezu.

13 Prof. Ravlić govori o ova tri procesa kao o svojevrsnoj modernizaciji politologije koja je, nakon što je povećala broj obrazovanih politologa i oblikovala središnje politološke discipline te ih prevela iz pravnih (ili filozofskih) disciplina u politološke, u trećoj fazi prigrlila dotad „nepolitološke“ discipline (politička sociologija, znanost o upravljanju...)

Bolonjski je proces pritom iekako tekao na mlin „jednini“ pa su se oformile razne „izvedenice“ (minijature) političke znanosti tipa, „Regionalna politika Latinske Amerike“¹⁴. Moglo bi nam se uskoro dogoditi i još veće rastakanje. Stoga bi u skoroj budućnosti studenti FPZG-a mogli slušati „Etničke sukobe u Sudanu“ i sl., a istovremeno bi mogli (da napravimo mjesta za takve i slične predmete) izbaciti (npr.) Političku sociologiju sa fakulteta. Apsurd, da veći ne može biti!

Sasvim je jasno pobjedi li (ponovno) dvojina, tj. obnovimo li stari konsenzus (u što ne sumnjam), to ne znači da režim kolegija i studiranja na fakultetu mora ostati jednak. Upravo protivno i to gospodo moramo razumjeti!¹⁵

I sasvim zaključno, u svojoj dvojini znanost o politici pozvana je da sudjeluje u rješavanju krucijalnih problema moderne države i društva, time je odgovornost svijui nas, a posebno studenata uzdignuta do najviše moguće točke. Paralelno s tim trebala bi biti i naša očekivanja. Međutim, suština problema je što priprema za tako važnu profesiju i iznimna odgovornost nije popraćena visokim očekivanjima, kako studenata, tako ni profesora. Ta kultura očekivanja u nas očito nije razvijena (pa nam se događa „samoispunjavajuće proročanstvo“ o kojem je u različitim kontestima često puta govorio Marko Grdešić¹⁶) jer se ni sami kao da ne možemo dogovoriti oko temeljnog predmeta i usmjerenosti naše znanosti u cjelini drugih prvenstveno društvenih i humanističkih pa onda i prirodnih znanosti. Razvijanjem svijesti, što se od nas očekuje (a to su po svemu sudeći najviša očekivanja i odgovornost), svijesti o znanju, i važnosti znanja koje je dano u sustavima koji nisu zatvoreni u strogom smislu, koji su upućeni na međusobne veze, stvaramo društvo znanja, sudjelujemo u samoj njegovoj izgradnji. Djela, a ne riječi!

Nije dovoljno smatrati da je student „stvoren“ samo da uči, treba izgraditi potrebu za učenjem, potrebu iz naših očekivanja. Trebamo stvoriti akademskog građanina, intelektualca, koji zna da znanje nije dano u nekim istinama (i koncepcijom točnih i netočnih odgovora što se uporno, i sustavno potencira na našem fakultetu) već da je ono dano u alternativama i vezama sa ostalim znanjima. Spoznaja spoznaje time postaje ključan zadatak oba

14 Ne mogu se otići dojmima da i kad bi postojao odsjek Latinske Amerike na FPZG-u, ovaj predmet teško da bi bio uvršten u popis kolegija. Zanimljivo bi bilo napraviti i ozbiljnu analizu ostalih sličnih predmeta iz razlomka jednine.

15 U ovom tekstu naime nije riječ o hvalospjevu FPZG-u, pa da se (ne daj Bože) ne bi nešto mijenjalo. Dvojina, iako na snazi već je i pod sadašnjim velikim utjecajem jednine, a i predmete iz corea politologije valjalo bi bolje posložiti!

16 Asistent na kolegijima „Politička ekonomija“ i „Globalna i komparativna politička ekonomija“

pola u obrazovnom procesu (Morin, 1999.). Zablude su svugdje oko nas, međutim posebno naš fakultet mora i može razvijati mogućnosti i puteve kritičkog, analitičkog mišljenja i vještine komunikacije. Čak i u dvojini, bez poznavanja temeljnih epistemoloških, metodoloških, pedagoških i inih pojmova, možemo pasti u zabludu, i vjerovati u nepogrešivost spoznaje. Na taj način možemo instrumentalizirati obrazovanje i političku znanost i suziti njenu funkciju, a znanje poimati tehnokratski, a ne humanistički.

I stoga je legitimno željeti kraljevsku politologiju, sa svom odgovornošću koju u sinergiji s drugim znanostima ona obuhvaća.

Hvala Bogu da nas je netko ovo ipak imao prilike naučiti!

Literatura

- Kasapović, Mirjana (2007) Izlazak iz množine?: kraj unutarnje institucionalne kolonizacije hrvatske političke znanosti, u: M. Kasapović, ur., *Izlazak iz množine: stanje hrvatske političke znanosti*, Zagreb: FPZG, biblioteka „Politička misao“, str. 7-95.
- Kasapović, Mirjana (2009) Dvojac bez kornilara: odgovor na istupe Dragutina Lalovića i Daga Sturpića na znanstvenom skupu „Stanje i povijest političke znanosti u državama bivše Jugoslavije“, *Analitičko društvo politološkog društva* 2008 5 (1): 145-164.
- Kursar, Tonči (2008) Revizionistički izazovi historiografiji hrvatske političke znanosti, *Analitičko društvo politološkog društva* 2008 5, 51-70.
- Lalović, Dragutin (2009) Zdjelica posebnost u raljama ohole općenitosti?: politologija kao znanost i politolog kao stručnjak, *Analitičko društvo politološkog društva* 2008 5 (1), 117-144.
- Luhmann, Niklas (2001): *Znanost društva*, Politička kultura, 10-41.
- Marsh, D., Stoker, G. (2005) *Teorije i metode političke znanosti*, Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Morin, Edgar (1999) *Odgovori za budućnost (Sedam temeljnih spoznaja u odgoju za budućnost)*, Zagreb: Educa.
- Ravlić, Slaven (2009) Razvoj i stanje političke znanosti u Hrvatskoj: kontinuitet i diskontinuitet, *Analitičko društvo politološkog društva* 2008 5 (1), 33-50.
- Sturpić, Dag (1998) *Promjena. Politička i ekonomska promjena od Hobbesa do Hayeka*, Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Sturpić, Dag (2009) Množina, jednina, dvojina – Razlomak politologije: pod krakuljama revije stanja znanosti otvorilo se neočekivano (pra) pitanje: fakultet ili politička škola, *Analitičko društvo politološkog društva* 2008 5 (1), 93-116.
- Sturpić, Dag (2009) Razvojna politologija i politike razvoja: političko i razvojno harmoniziranje te ciklička sinergija javnih politika, *Analitičko društvo politološkog društva* 2008 5 (1), 211-240.